

En kampfilm för småttingar!

Regissören Kjell-Åke Andersson tillhör skaran etablerade filmmakare i branschen. Min store tjocke far, *Juloratoriet* och senast *Mamma pappa barn* är några av hans tidigare filmer. Nu är han aktuell med *Pirret*, en film för de riktigt små, om femåriga Sara som en dag upptäcker att hon kan flyga och som därför hamnar på sjukhus för att undersökas. Kjell-Åke Anderssons första barnfilm. Och ryktet talar i berömmade ordalag om filmen vilket gjorde att vi bad om en intervju. Det blev ett samtal om vår tids brist på fantasi, om rädsla och irriterade ensamstående mammor över en kopp kaffe på ett hak nära Odenplan i Stockholm, Kjell-Åkes hemtrakter.

TEXT & FOTO: ANDREAS HOFFSTEN

Redan efter första slurken ur latte-muggen protesterar Kjell-Åke milt att det är första gången han gör en barnfilm:

- Egentligen handlar alla mina filmer i någon mån om barn, men nu fick jag chansen att göra en ren barnfilm, en icke-animerad film, på ett bra manus - men med en något mindre budget. Manusets av Marianne Strand rymde både humor och svärta vilket lockade. Jag tycker det finns en slags Mahjong-inställning till barn- och ungdomskultur, något beskyddande som jag har svårt för, förklarar Kjell-Åke och drar flera exempel på vikten av respekt för barns intelligens och känslfantasi. "Snarare är det väl vuxenvärlden som tappat kontakten med sitt fantasiliv och är det något jag vill säga med filmen så är det väl just här man bör leta. Det är alltför sällan som svensk barnfilm vågar vara lite obeckvämt."

Jag fortsätter med att fråga om man som regissör till en barnfilm tänker i andra banor jämfört med en vuxenfilm, alltså med någon form av barnperspektiv.

- Jag tror allt det där kommer automatiskt, svarar Kjell-Åke och förtydligar: Den berättelse jag har att berätta styrs i så hög grad av vilken historia det är. Men visst, tempomässigt blir det lite lugnare och jag tror nog att antalet lättavlästa helbilder är fler.

Sen kommer vi in på bilden av mamman i filmen. Hon framställs som trött och irriterad och representerar inte konventionen av trygga, förstående mammor, hur tänkte ni?

- Vi diskuterade länge hur vi skulle göra mamman och Frida Hallgren (som spelar henne) ville absolut att hon inte skulle bli en alltför go och rar mor. Hon ÄR stressad, hon ÄR ensamstående och HAR det knepigt med att få vardagspusslet att gå ihop. Under de testvisningar som vi har haft såg jag ett par gånger kvinnor gråta en tår under scenerna mellan Sara och mamman. Av ren igenkänning föreställer jag mig.

- Sen handlar det förstås också om hur man skapar dramatik. Dramatisk stavas ju i hög grad konflikt och konfliktlösning. Sara

och mamman gör ju symboliskt en resa tillsammans och bägge kommer till insikt och lär sig saker. Så för att det ska kännas rätt och fint på slutet måste det finnas en motsättning, ett tydligt avstamp rent dramatiskt.

Samtalet glider in på sjukhuset som miljö och hur långt man som regissör vågar gå när det gäller det lite skrämmande i en barnfilm. Jag fick själv associationer till Clas Lindbergs *Underjordens hemlighet* från 1991 som även den cirklade runt ett par barn på ett stort sjukhus och som på ett spännande sätt blandade allvar med humor. I *Pirret* finns en scen när Sara lämnas på sjukhuset och ska lägga sig att sova och lysrören i taket flämtar lite oroligt.

- Det är alltid väldigt mycket ljudet som avgör hur pass stark en sådan scen blir. Vi hade till en början mycket effektljud som sen togs bort i efterarbetet med filmen, förklarar Kjell-Åke och preciserar:

- Det är väldigt viktigt för mig att inte skapa någon rädsla för sjukhus hos barnen. Av den anledningen gjorde vi en ganska steril och minimalistisk scenografi, vi valde bort en massa skrämmande apparater (utom röntgenmaskinen) när vi byggde scenografin i ett gammalt nedlagt mentalsjukhus nära Vänersborg. Och som motvikt gjorde vi professorerna skruvade. Vi ville koncentrera oss hårt mot själva berättelsen och skala bort så mycket som möjligt av allt runtomkring. Vi har till exempel tagit bort

alla stilmarkörer, allt mode. Jag menar att det här är en film som till 100% står på barnens sida. Vad den signalerar är istället att vuxenvärlden av tidsbrist och brist på fantasi lämnat barnen i sticket.

Ämnet engagerar Kjell-Åke som berättar flera episoder med egna barnbarn, allt för att belysa den kraft som ligger i att ge sig själv chansen att vara nära barnen, både att själv få ge men också få ta del av deras tänkande. Homo ludens; den lekande människan är kanske viktigare än Homo sapiens; den förnuftige, rationelle.

- Vi är ju i grunden fantasivarelser men sen gör livet - eller vi själva - allt för att ta bort det där. Ungar mellan två och fem, sex år är fulla av fantasi och lek. Vissa säger att vi sen mognar, andra menar att rå kommersialism och stereotypa könsroller sätter krokben för oss i livet. Kanske är det en värderingsfråga hur vi vill att livet skall levas. Men för mig är detta en ren kampfilm för barn!

Jag tänker en stilla tanke att kanske är det snarare en vuxenfilm Kjell-Åke gjort? Nåväl, jag frågar vidare om de testvisningar man gjort och vad som kom ut av dem.

- Varför är mamman så arg?, frågade ett barn. En rätt klok fråga, menar Kjell-Åke, och som för oss ändå skvallrar om att berättelsen fungerar. Annars frågar de hur det kommer sig att Sara kan flyga. Jo, för att hon plockat upp stjärngruset säger den observante och duktige eleven. Men vad är det där pirret för någonting? Det är det svårare att sätta ord på. Handlar det om kärlek? Handlar det om att bli sedd och bekräftad? Kanske.

Sen berättar Kjell-Åke om vilka positiva reaktioner man fick från en klass med i huvudsak invandrarbarn. De gillade inte bara själva filmen utan också det faktum att det handlade om en helt vanlig svensk tjej som hade problem, att problem så att säga inte

bara var synonymt med deras värld. Det var viktigt för dem.

- För mig var det viktigt att Sara spelades av någon som inte var så där Shirley Temple-söt, utan av en vanlig tjej som publiken lätt kunde identifiera sig med. Men en tjej som hade integritet, som kunde stå på egna ben i de scener där hon spelar mot mamman och andra vuxna.

Arbetet med att hitta rätt skådespelare till barnroller sköttes som brukligt är inledningsvis av en castingansvarig som letade barn, provfilmade och skickade ett urval till Kjell-Åke. Efter timmar av videotittande återstod en handfull som Kjell-Åke träffade personligen. Och bland dessa var Alice Havrell - som ju fick rollen - fullständigt livrädd för att flyga när vi provfilmade!

- Barn får bara jobba max 6 timmar per dag, sådant är det lag på, och mycket tid gick åt till att vänja Alice vid höjder. Vi fick många gånger leka fram vissa scener. Vi hade Cirkus Cirkör att hjälpa oss men film handlar gudskelov om illusion - så vi trickfilmade flera scener vilket blev räddningen. Vi kunde heller inte lägga för mycket krut på flygscenerna, det är dyrt att hyra en kran och sen digitalt "ta bort" alla linor och hänganordningar ur bild i den färdiga filmkopian.

Vi måste säga något om den sjuke pojken "han som inte har något hår" som Sara säger, scenen när Sara svävar fram i ett slags pas-de-deux runt hans sjukläger är ju rent vacker.

- Jo, den tycker jag själv är bland det bästa jag över huvud taget gjort; ljuset, fotot, sceneriet. Jag är enormt stolt över den och som du säger, den innehåller rent koreografiska kvaliteter. Sen hade jag sån tur att Alice och killen funkade ihop. Jag är alldeles säker på att de intuitivt gillade varandra. Och kemi mellan två motspelare syns alltid på vita duken, vilket är skönt de gånger det fungerar!

Vad som inte syns men som istället hörs är den sagobetonade och stämningsfulla musiken och du har arbetat med Johan Söderqvist tidigare i din film *Familjehemligheter* och han gjorde även musiken till Anders Grönros *Glasblåsarna barn* och har jobbat med Susanne Bier i *Efter bröllopet* mfl filmer.

- Det handlar ju mer om en musik som följsamt ackompanjerar handlingen snarare än driver den framåt. Vi satt och lyssnade och han improviserade fram olika melodislingor.

Pirret distribueras av Svensk Filmindustri, är 50 minuter lång och naturligtvis barntillåten.

